

УДК 342.9

ПРАВОВИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «КРИТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА»**Сергій ТЕЛЕНИК,**
кандидат юридичних наук**АНОТАЦІЯ**

З урахуванням того, що поняття критичної інфраструктури, яке на сучасному етапі актуалізується на рівні нормативно-правових актів держави, ще й досі залишається не визначеним, у статті здійснюється всебічний аналіз його правового змісту на підставі функціонування у сфері науки, нормотворчості та правозастосування. Пропонується авторська дефініція ключового поняття.

Ключові слова: критична інфраструктура, методологія науки, нормотворчість, правозастосування.

LEGAL CONTENT OF THE CONCEPT “CRITICAL INFRASTRUCTURE”**Serhii TELENYK,**
Candidate of Law Sciences**SUMMARY**

Taking into account the fact that the concept of critical infrastructure, which is currently being updated at the level of the normative legal acts of the state, is still not defined, the article analyzes its legal content on the basis of functioning in the field of science, rulemaking and law enforcement. The author's definition of the key concept is offered.

Key words: critical infrastructure, methodology of science, rule-making, law enforcement.

Постановка проблеми. Спостереження за розвитком загальної методології науки створюють підстави для твердження щодо циклічності спеціалізації наукових знань. Загальні уявлення про природу, світ, суспільство, суспільні відносини поступово диференціюються за окремими галузями. Згодом внаслідок перетинання сфер дослідження, що детермінується спільністю об'єктів наукового пізнання, відбувається інтеграція наук. Свідченням тому є виникнення та розвиток геофізики, біохімії, правової статистики, юридичної соціології та ін. Наступний етап характеризується необхідністю пізнання об'єкта на засадах узагальнення інтегративних знань з визначенням тих аспектів, які є принципово новими для окремої науки. Яскравим свідченням тому є поява і функціонування поняття «критична інфраструктура». Воно водночас досліджується правом, економікою, інформаційними технологіями, політологією, теорією національної безпеки. Проте настав час виокремити саме ті елементи, що створюють правовий зміст цього поняття. Від розуміння цього залежить не тільки подальший розвиток юридичної науки, а й формування й удосконалення законодавчої бази, практика реалізації правових норм.

Стан дослідження. Враховуючи важливість питання, його значущість для держави і суспільства, чимало вітчизняних і зарубіжних вчених присвятили свою творчість науковій проблематиці, пов'язаній із різними аспектами забезпечення безпеки об'єктів критичної інфраструктури, діяльності спеціальних суб'єктів, визначення потенційних загроз вказаним об'єктам. З позицій права, важливими є наукові праці таких дослідників, як Д.Г. Бобро, О.Д. Глушкевич, В.О. Голубев, О.П. Єрменчук, Г.Ю. Зубко, В.А. Ліпкан, І.В. Манжул, О.М. Суходоля, С.С. Теленик, В.Н. Цигичко та ін. У полі зору науковців зазвичай знаходяться питання, що умовно можна визначити як надбудову над понятійно-категоріальним апаратом правової науки, оскільки акценти робляться на рекомендаціях щодо захисту об'єктів, інтерпретацію чинних нормативно-правових актів з відповідних питань, а відтак і підготовку пропозицій щодо їх удосконалення.

Не заперечуючи нагальну потребу у розв'язанні прикладних аспектів проблеми, слід розуміти, що без одностайного сприйняття галузевої термінології, щодо якої має відбутися легітимізація у законодавчих актах, без урахування фундаментальних засад методології науки будь-які дослідження втрачають своє вагомe підґрунтя. У такий спосіб виникає необхідність у з'ясуванні правового змісту поняття «критична інфраструктура», що і стає метою статті. Досягнення поставленої цілі можливе за умови вирішення таких завдань: 1) обґрунтування категорії «правовий зміст поняття»; 2) виявлення джерел походження ключового термінологічного сполучення, яке досліджується; 3) проведення порівняльного аналізу його дефініції при словниковому тлумаченні і в текстах нормативно-правових актів; 4) формулювання авторського визначення поняття, яке вивчається.

Виклад основного матеріалу. Закріплення на рівні законодавства певного поняття можливо за умови його вичерпної концептуалізації й певної усталеності в науці. Подібний порядок речей дуже важливий, адже надалі відбувається врегулювання тих чи інших правовідносин, закріплення прав та обов'язків суб'єктів права, визначення санкцій у разі настання порушень встановлених норм. Тож, від правового змісту певного поняття вибудовується ціла низка похідних положень, які встановлюються на рівні правової норми, закріплюються у відповідних нормативно-правових актах і використовуються при правозастосуванні. Це означає, що термінологічна одиниця юридичної науки виходить за межі власне наукового стилю і потрапляє до законодавчого, дипломатичного й адміністративно-управлінського підстилів офіційно-ділового стилю мови з набуттям нових властивостей, внаслідок чого активно функціонує в управлінській діяльності. У такий спосіб, за нашим баченням, виникають підстави стверджувати, що поняття стає носієм свого правового змісту в широкому сенсі цього слова за умов, коли воно, по-перше, через встановлений термін або термінологічне сполучення позначає реалії, відносини, факти, які потрапляють до сфери правового регулювання

внаслідок своєї суспільної значущості, його потенційного або реального знаходження в усталеній системі цінностей, визнаних правом; по-друге, перебувають у системно-категоріальних відносинах з іншими ключовими поняттями права, як на теоретико-правовому, так і на галузевому рівнях; по-третє, функціонують як у сфері нормотворчості, так і при правозастосуванні.

Внаслідок стрімкого розвитку суспільних відносин в епоху глобалізації та інформатизації навіть добре відомі й давно усталені поняття починають набувати свого нового змісту, а значить потребують переосмислення і перегляду. Тож відбувається розширення меж того чи іншого поняття, уточнення його законодавчої дефініції, а через це – й набуття нових соціальних функцій. Особливо складними в цьому плані є певні надсистемні категорії, які не завжди формалізовано легко укладаються в «прокрустово ложе» концепцій минулих часів, оскільки вони не тільки постійно трансформуються, а й породжують принципово нові, дотепер не бачені феномени. У зв'язку з цим перед науковцями, а потім і перед укладачами законів постає питання щодо максимального точного розуміння поняття із його подальшим тлумаченням, яке має бути сприйнятим в результаті обговорення у спільноті вчених, а потім і законодавців; адаптація поняття до вже існуючих норм і реалій у сфері чинних правовідносин; закріплення поняття у відповідних нормативно-правових актах з проєкцією на подальше правозастосування. Саме такий підхід дозволяє досягти найвищого рівня конвенціональності в процесі правового регулювання, правового впливу, діяльності суб'єктів права з одночасною мінімізацією потенційних непорозумінь і конфліктів.

Є усі підстави стверджувати, що з'ясування правового змісту поняття виходить далеко за межі власне наукових розвідок, а слугує підґрунтям для подальшої правотворчої та правозастосовної діяльності. Вважаємо, що на цьому шляху можна виділяти такі етапи, як: 1) виокремлення певного поняття з-поміж інших, які репрезентовані в понятійно-категоріальному апараті науки; 2) встановлення його правової природи; 3) конкретизація його правового змісту шляхом інтерпретації підходів до розуміння поняття; 4) співвіднесення системних зв'язків поняття, що досліджується, з іншими структурно-функціональними елементами певної категорії; 5) визначення місця поняття на рівні системи цінностей держави, суспільства, людини, його проєкція на аксіологічні шкали; 6) за умови розповсюдженості в інших правових системах – проведення порівняльного аналізу трактування поняття у нормативних актах зарубіжних держав, а також досвіду його застосування.

За нашим баченням, при реалізації правового змісту поняття уповноваженим особам слід враховувати такі критерії, як: 1) мета його уведення до правового поля та подальшого функціонування; 2) засоби закріплення офіційного тлумачення з імплементацією похідних правових норм, включаючи адаптовані до українських реалій норми міжнародного законодавства, а також законодавства інших держав; 3) відсутність протиріч у застосуванні поняття на рівні комплексу чинних нормативно-правових актів; 4) прогнозування правових наслідків уведення до законодавства нового поняття або розширення семантичного поля вже існуючого поняття; 5) з'ясування його місця в механізмі правореалізації з кореляцією на доповнення існуючих прав і обов'язків суб'єктів діяльності; 6) встановлення алгоритмів контролю за дотриманням норм, що базуються на цьому понятті, а також правових санкцій за порушення вказаних норм.

Усі запропоновані нами для уведення до теорії правової науки та її методології положення повною мірою можуть

бути застосовані до правового змісту поняття «критична інфраструктура». За своїм походженням воно являє собою кальку з англійської «Critical infrastructure». Є сенс розглянути окремо кожен зі складників термінологічного словосполучення, а потім встановити його зміст у поєднанні елементів.

Отже, поняття «*інфраструктура*» веде походження з латини, звідки розповсюдилося у більшості європейських мов. У сучасній українській літературній мові Академічний тлумачний словник трактує його, як «сукупність галузей і видів діяльності, що обслуговують як виробничу, так і невиробничу сфери економіки (транспорт, зв'язок, комунальне господарство, загальна і професійна освіта, охорона здоров'я тощо)» [1, с. 686]. Звісно, подібна інтерпретація, яка з'явилася майже сорок років тому, потребує свого оновлення з урахуванням появи реалій, які досі не існували, а також у зв'язку з розвитком науки і техніки, глобалізацією суспільних процесів, суцільною інформатизацією, виникненням до того не чуваних загроз національній і міжнародній безпеці.

Характерно, що у спеціалізованих словниках поняття «*інфраструктура*» тлумачиться на підставі об'єктно-предметних підходів конкретних наук. Так, «Енциклопедичний словник державного управління» під даним терміном розуміє базисну фізичну структуру «суспільства або організації, комплекс виробничих і невиробничих галузей, які забезпечують умови відтворення та надання послуг технічного, технологічного, соціально-економічного, маркетингового, фінансового, юридичного, інформаційно-комунікативного, освітнього та іншого характеру» [2, с. 302]. Показово, що до семантичного поля поняття, насамперед, включені не тільки певні об'єкти, а й організації. Важливою є вказівка на комплексний, взаємозв'язаний характер складових елементів поняття. У наведеній дефініції є й дискусійні моменти. Зокрема, звертає на себе увагу акцент на тому, що інфраструктура відноситься до сфери послуг, що певною мірою звужує діапазон функціонування поняття. Крім того, не враховується можливість існування інфраструктури, зокрема інформаційної, у віртуальному просторі. Таким чином, наведене тлумачення не можна вважати цілком релевантним поняттю й вичерпним.

Обслуговуючий характер інфраструктури є визначальним і в дефініції поняття, наведеній у «Фінансово-економічному словникові» за авторством А.Г. Загороднього і Г.Л. Вознюка, які інтерпретують його як «комплекс галузей сфери обслуговування, що забезпечують загальні умови функціонування та життєдіяльності людей» [3, с. 370].

На наш погляд, при описі цього поняття варто було б зосередитися на його забезпечувальному, а не обслуговуючому характері. І в цьому є принципова різниця, адже без багатьох послуг можна обійтися або замінити їх іншими, а от якщо йдеться про забезпечення життєво важливих потреб, захист життєво важливих інтересів людини, суспільства, держави, то тут виникають абсолютно інші парадигми.

Заслугує на особливу увагу й трактування атрибутиву «критична». Звернення до лексикографічних джерел засвідчує відсутність у значенні слова семантичних валентностей, які б створювали підстави поєднати зазначений прикметник із поняттям інфраструктури. Так, «Великий тлумачний словник сучасної української мови» надає дві словникові статті зі словом «критичний».

Перша стаття відзеркалює значення, що є відповідниками російськомовної лексики «критический»: 1. Стос. до критики // Який містить критику // Який ґрунтується на науковій перевірці правдивості, правильності чого-небудь. 2. Здатний виявляти та оцінювати позитивне

й негативне в кому-, чому-небудь; вимогливий. Друга стаття пояснює мовну одиницю так: 1. Який перебуває у стані кризи, переломний. 2. Винятково складний, тяжкий, небезпечний, скрутний [4, с. 465]. Аналогічні пояснення містяться і в інших словниках [5, с. 331; 6, с. 383–384]. У такий спосіб, є підстави стверджувати, що утворення термінологічного сполучення «критична інфраструктура» не є механічним поєднанням двох відомих елементів, а виступає своєрідною нерозривною формулою, запозиченою з інших мов у своєму невід’ємному злитті.

Це, певною мірою є ще одним аргументом на користь позиції Г.Ю. Зубка, який вважає, що слід відійти від не властивого українській мові слововживання, натомість замінити означення на усім зрозуміле «життєво важлива інфраструктура» [7]. Свою позицію автор підкріплює й аргументом, що сполучення «життєво важливі» активно застосовується майже усіх нормативно-правових актах, які регулюють різні аспекти забезпечення національної (кібернетичної, інформаційної та ін. видів) безпеки. Зокрема, йдеться про Закони України «Про національну безпеку України», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», «Про Службу безпеки України», а також про «Доктрину інформаційної безпеки України», «Стратегію кібербезпеки України», «Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» та ін.

Тим не менш, з огляду на сучасні тенденції, відображені в нормативно-правових актах останнього часу, а також у наукових працях більшості авторитетних вчених, доходимо проміжного висновку, що в умовах глобалізації перемагає запозичення «критична інфраструктура». Можливо, цьому значною мірою сприяє явище інтернаціоналізації термінології, а також дія принципу мовленнєвої економії, за якого перевага віддається більш скороченому варіанту слововживання. Як би там не було, але поняття «критична інфраструктура» чим далі, тим більше поширюється на рівні нормативно-правових актів і доктринальних концептів.

Доволі показовим є той факт, що у тексті Законів України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» у різних інваріантах ключове поняття застосовується понад 40 разів [8], «Про національну безпеку України» 4 рази [9], «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» – двічі [10].

Характерно, що у першому з названих актів законодавець одночасно застосовує поняття «критична інфраструктура», «критично важливі об’єкти інфраструктура». Конструкція «життєво важливі» вживається суто в контексті інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, національних інтересів, суспільних потреб. Це дозволяє висунути гіпотезу щодо диференціації зазначених понять: скоріш за все, «життєво важливий» в уявленні укладачів закону асоціюється із соціальною сферою в діапазоні від окремої людини до суспільства і держави загалом. Водночас «критична інфраструктура» чітко прив’язана до матеріальних і віртуальних, в тому числі інформаційних, негуманітарних об’єктів. Подібне є свідченням того, що поняття, які розглядаються, знаходяться на етапі своєї легітимізації і потребують більш деталізованого дослідження й вироблення відповідних рекомендацій. До речі, це перегукується із положеннями «Концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури», яка затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 р. № 1009-р.

Серед переліку основних проблем держави вказується на відсутність спеціального закону про критичну інфраструктуру та її захист, а у зв’язку з цим ставиться завдання щодо його розроблення й прийняття [11].

Попри визнання важливості поставленого завдання, його надзвичайної актуальності викликає подив, що функція підготовки проекту зазначеного закону згідно із вказаним розпорядженням Кабінету Міністрів України покладається на Міністерство економічного розвитку і торгівлі. Подібне є свідченням того, що урядовці (тепер вже минулої доби) не розуміють комплексного характеру проблеми, важливості координації та взаємодії усіх гілок влади на шляху її розв’язання.

Не можна обійти увагою і той факт, що в документах попередніх періодів, зокрема в Законі України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» в редакції 2014 р. про поняття, яке досліджується, немає жодної згадки [12]. До речі, так само відсутнє воно і в «Положенні про Міністерство інфраструктури України» [13], незважаючи на те, що приймалося воно у 2015 р.

З позицій нормотворчості й правозастосування, має суттєве значення не тільки факт вживання термінів на позначення ключового поняття та його складових елементів, а й інтерпретація самого поняття. На законодавчому рівні зафіксовано тлумачення одного з видів критичної інфраструктури, а саме критичної інформаційної інфраструктури, під якою розуміється сукупність об’єктів критичної інформаційної інфраструктури [10]. Подібне визначення навряд чи можна вважати коректним через його нерелевантність поняттю, відсутність згадки про комплексний системний характер феномену, його місце в системі національної безпеки. Більш деталізовано можна вважати дефініцію, яка міститься в постанові Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 563 «Про затвердження Порядку формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об’єктів критичної інфраструктури держави». У зазначеному акті ключове поняття пояснюється як «сукупність об’єктів інфраструктури держави, які є найбільш важливими для економіки та промисловості, функціонування суспільства та безпеки населення і виведення з ладу або руйнування яких може мати вплив на національну безпеку і оборону, природне середовище, призвести до значних фінансових збитків та людських жертв» [14].

Позитивним у наведеному визначенні можна вважати те, що воно, по-перше, окреслює сфери об’єктів за їх належністю до виробничої, невиробничої та соціальної інфраструктури; по-друге, має проєкцію на проблеми безпеки держави, населення й довкілля. Дефініція не позбавлена й суттєвих смислових недоліків. Навряд чи можна вважати вдалим обрання в якості основного пояснювального елемента словосполучення «сукупність об’єктів», адже воно не відображає системного характеру поняття, а скоріше тяжіє до мінливості. З позицій аксіології, також вбачаємо вагому похибку, адже у наведеному тексті людські жертви опиняються на останньому місці, поступаючись фінансовим збиткам, які для укладачів документа мають пріоритетне значення. Це вступає у протиріччя з положеннями ст. 3 Конституції України, згідно з якими «Людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» [15]. Так само юридично помилковим є використання терміну «безпека населення», адже відповідно до чинного законодавства національна безпека – безпека людини, суспільства і держави.

Аналогічна ситуація виявляється при аналізі визначення ключового поняття у «Кодексі системи передачі», затвердженому постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14 березня 2018 р. № 309 [16]. У цьому документі критична інфраструктура трактується як «сукупність об’єктів системи передачі або її частини,

що входять до складу ОЕС України, та є необхідними для забезпечення життєво важливих для суспільства функцій, охорони здоров'я, безпеки та добробуту населення, виведення з ладу або руйнування яких матиме суттєвий вплив на національну безпеку та оборону, навколишнє природне середовище та може призвести до значних фінансових збитків і людських жертв». Не зважаючи на більш розширене тлумачення, вказівки в ньому на системний характер феномену, орієнтацію на безпекову, охоронну, захисну функції, як і в попередньому прикладі, фінансові збитки передують людським жертвам. Подібне є свідченням недооцінки у правовому змісті поняття гуманістичної складової частини, рудиментами радянської епохи.

Для порівняння при розробці дефініції можна було б орієнтуватися на формулювання, що міститься в Директиві Ради Європи від 08 грудня 2008 р. про ідентифікацію і визначення європейських критичних інфраструктур та оцінювання необхідності покращення їх охорони та захисту, в якій ключове поняття тлумачиться як об'єкт, система, або її частина, розташована в державах-членах для підтримки життєво важливих громадських функцій, здоров'я, безпеки, захищеності, економічного або соціального добробуту населення, пошкодження або знищення якої матиме істотний вплив у державі-члені через неспроможність такої інфраструктури підтримувати згадані функції» [17]. Як бачимо, інтерпретація ключового поняття в даному випадку докорінно відрізняється від тих, що представлені у вітчизняних нормативно-правових актах. По-перше, репрезентований множинний характер прояву критичної інфраструктури, що може виявитися як на рівні окремого об'єкта, так і системи або її частини. По-друге, заслуговує на увагу домінанта людини та її базових потреб, заради яких і функціонує уся система.

Зазначене створює підстави для узагальнення деяких спостережень. Насамперед, слід визнати, що починаючи з 2014 р. у нормативно-правових актах починає вживатися термінологічне словосполучення «критична інфраструктура». Зокрема, йдеться про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України» (введене в дію Указом Президента України № 189/2014). [18] У п. 6 цього документа на Міністерство внутрішніх справ покладається обов'язок забезпечення посиленої охорони об'єктів енергетики і критичної інфраструктури. Принагідно зазначимо, що укладачі акту в даному випадку виявляють свою недостатню компетентність, адже об'єкти енергетики є складовою критичної інфраструктури держави. Більше того, у вітчизняній нормативній базі ще й досі немає більш-менш прийнятної дефініції ключового поняття та вичерпного переліку його видів і його складових елементів. Тож, коли у рішенні державного органу наказується посилити охорону чогось до кінця не визначеного, в кінцевому рахунку усе зводиться до формалізації управлінських дій.

Контрастивний аналіз дефініцій критичної інфраструктури, які наведені у зазначених вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актах, виявляє, що при інтерпретації правового змісту поняття український нормотворець віддає перевагу технократичному підходу, тоді як директива ЄС базується на гуманітарному підході. У цьому є принципова ментальна різниця, яку слід долати, якщо Україна позиціонує себе в якості європейської країни.

У зв'язку з цим, не обмежуючись лише конструктивною критикою, вважаємо за потрібне запропонувати авторський варіант визначення поняття, що досліджується, у його правовому сенсі. За моїм переконанням, у широкому сенсі

критична інфраструктура є системним комплексом стратегічних матеріальних та інформаційних об'єктів виробничої, невиробничої, соціальної сфери, а також окремими складовими частинами цього комплексу, в т. ч. ключовими ресурсними, покликаними забезпечувати повноцінний життєвий цикл, безпеку, охорону здоров'я, добробут людини, сталий розвиток суспільства й економіки держави, підтримання її суверенітету з огляду на те, що зловмисне втручання у функціонування, а також пошкодження, руйнація або виведення з ладу системи або її елементів внаслідок диверсій, техногенних чи природних катастроф, спроможне призвести до тяжких наслідків: жертв чи поневірянь, шкоди національним інтересам, знецінення надбань людини і держави.

Не претендуючи на бездоганність авторської дефініції та усвідомлюючи можливість її удосконалення, тим не менш вважаємо, що її сильними сторонами є: вказівка на всебічний системний характер ключового поняття; орієнтація на цільове призначення комплексу; охоплення широкого спектру сфер та усіх найважливіших рівнів у традіційній людині – суспільство – держава; акцент на гуманітарному аспекті; врахування базових елементів системи цінностей; окреслення потенційних загроз і найбільш небезпечних наслідків їх реалізації. Якщо розглядати наведене визначення суто з правових позицій, то виявляється його потенціал для з'ясування та закріплення у нормативно-правових документах стратегічних і тактичних цілей у сфері праводносин, пов'язаних із функціонуванням критичної інфраструктури; реалізації охоронних, захисних, безпекових, регулювальних, наглядових, контрольних функцій держави; подальшої конкретизації та систематизації об'єктів критичної інфраструктури; передбачення викликів і загроз, що детермінуються можливими надзвичайними подіями в разі збоїв у функціонуванні відповідної системи.

Висновки. Встановлено, що, незважаючи на актуалізацію поняття «критична інфраструктура» у сфері нормативно-правового регулювання, його правовий зміст залишається остаточно не визначеним. Встановлено пріоритет технократичного й матеріалістичного підходів при формулюванні сутності поняття й похідних від нього положень у вітчизняних актах, що контрастує з аналогічними документами Європейського Союзу, де перевага віддається гуманітарному підходу. Репрезентовано авторське бачення правового змісту поняття, що надалі може бути використано при укладанні нормативно-правових актів, які регулюють сферу функціонування критичної інфраструктури.

Список використаної літератури:

1. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). Київ : Академічна думка. 1980. Т. 11. С. 686.
2. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін. ; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
3. Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. Київ : Знання, 2007. 1072 с.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. Т. Бусел. Київ – Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
5. Новий словник іншомовних слів: близько 40 000 сл. і словосполучень / Л.І. Шевченко, О.І. Ніка, О.І. Хом'яз, А.А. Дем'янюк ; за ред. Л.І. Шевченко. Київ : АРІІ, 2008. 672 с.
6. Новий тлумачний словник української мови : 4 т. / уклад. В.В. Яременко, О.М. Сліпущко. Т. 2. Київ : Аконті, 1998. 911 с.

7. Зубко Г.Ю. Життєво важлива інфраструктура: підходи до розуміння нового концепту. URL: <http://goal-int.org/zhittevo-vazhliva-infrastruktura-pidhodi-do-rozuminnya-novogo-kontseptu/>.
8. Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05 жовтня 2017 р. (редакція від 08 липня 2018 р.). *Голос України*. 2017. № 208.
9. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 р. *Голос України*. 2018. № 122.
10. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 р. *Голос України*. 2019. № 62.
11. Про схвалення концепції створення державної системи захисту критичної інфраструктури. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2017 р. № 1009 р. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 5.
12. Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05 липня 1994 р. (редакція від 19 квітня 2014 р.). *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 31. Ст. 286.
13. Положення про Міністерство інфраструктури України. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 червня 2015 р. (редакція від 22 серпня 2018). *Урядовий кур'єр*. 2015. № 131.
14. Про затвердження Порядку формування переліку інформаційно-телекомунікаційних систем об'єктів критичної інфраструктури держави. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 № 563. *Урядовий кур'єр*. 2016. № 168.
15. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
16. Кодекс системи передачі. Затверджено постановою Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14 березня 2018 № 309. *Урядовий кур'єр*. 2018. № 75.
17. Директива Ради 2008/ 114/ ЄС від 08 грудня 2008 р. про ідентифікацію і визначення європейських критичних інфраструктур та оцінювання необхідності покращення їх охорони та захисту. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2008. L 345. С. 75.
18. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2014 р. «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України». Введено в дію Указом Президента України від 02 березня 2014 р. № 189/2014. *Голос України*. 2014. № 41.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Теленик Сергій Сергійович – кандидат юридичних наук

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Telenyk Serhii Serhiiovych – Candidate of Law Sciences